

США В ГРОМАДСЬКІЙ ДУМЦІ КАНАДИ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ (ЗА ДАНИМИ СОЦІОЛОГІЧНИХ ОПИТУВАНЬ)

**БЕССОНОВА М.М.,
кандидат
історичних наук,
доцент,
старший науковий
співробітник
Інституту
всесвітньої історії
НАН України**

Оцінка США канадською громадською думкою на початку ХХІ ст. відображена у чисельних соціологічних опитуваннях, які власне і аналізуються у статті. Завдяки даним опитувань можна відстежити коливання симпатій та антипатій громадської думки Канади, що виявляється тісно пов'язаним зі ставленням до американських президентів та відбиває загальносвітові тенденції. Також цікаві спостереження можна зробити про характер ставлення канадців до найближчого сусіда та економічного партнера, користуючись різноманітними інтернет-ресурсами. У цілому, незважаючи на наявність деяких негативних характеристик, які надають канадці американцям, громадська думка Канади позитивно оцінює США.

Ключові слова: Канада, США, громадська думка, соціологічні опитування.

США – держава світовий лідер, що привертає увагу світової громадськості не одне десятиліття. Однією з традицій останніх років стали опитування громадської думки по різних регіонах та країнам світу щодо ставлення їх населення до США та американців¹. Означена тенденція пов'язана у першу чергу з неймовірною активністю США на зовнішньополітичній арені та прямим чи опосередкованим впливом на внутрішні справи інших держав. Цілком зрозуміло, що у країнах, які не можуть бути віднесені до категорії “союзники США”, переважає доволі критична оцінка діяльності Сполучених Штатів та негативне ставлення до самих американців. Втім, найбільш цікавим для вивчення є громадська думка населення тих країн, які традиційно вважаються союзниками США. У цьому відношенні неабиякий інтерес викликає Канада яка є країною-сусідом та їх найбільшим економічним партнером.

Історія відносин Канади та США, як і в будь-яких інших держав-сусідів, мала і позитивні, і не-

гативні прояви. З одного боку, між Канадою та США налагоджена тісна співпраця у багатьох сферах: політичній, економічній, військовій, фінансовій, екологічній, науковій тощо. Головним проявом цього стала участь Канади у створенні зони вільної торгівлі з США (1988 р.), та згодом і з Мексикою (1994 р.). Саме укладання угод про вільну торгівлю спричинило поштовх співробітництва між двома сусідніми країнами та вплинуло на подальшу інтенсифікацію контактів між ними.

Втім, для канадців географічна близькість та подібність між двома суспільствами, відсутність значних відмінностей у релігії, культурі, мові, поглиблення регіональної інтеграції стали жити побоявання щодо поглинання канадського суспільства американським. Саме тому вивчення оцінки канадцами своїх найближчих та єдиних сусідів може допомогти виявити деякі причини таких побоявань, що і є метою дослідження, результати якого представлені в рамках даної публікації.

Слід відзначити, що означена проблематика мало досліджена у вітчизняній історіографії. У статтях, присвячених канадсько-американським відносинам подекуди згадується про ставлення канадців до американців, наводяться певні дані соціологічних опитувань. Також, час від часу у пресі з'являються публікації, які є передруком з іноземних ЗМІ або є коротким статтями власних закордонних кореспондентів з означеної проблематики². Метою дослідження, результати якого представлені в рамках даної публікації, є спроба здійснити деякі узагальнення на підставі аналізу соціологічних опитувань початку ХХІ ст. щодо ставлення канадців до США та американців. Актуальність даної проблематики обумовлена тим, що громадська думка у демократичних суспільствах є важливим механізмом, здатним впливати на процес прийняття політичних рішень. При підготовці даного матеріалу були використані дані соціологічних опитувань, які проводилися міжнародними (*Gallup Research Group, GlobeScan, Pew Research Center*), канадськими (*Angus Reid Public Opinion, Environics Research Group, The Strategic Counsel*) та американськими (*The World Public Opinion*) компаніями.

Канадці пильно стежать за тим, що відбувається у їх єдиного сусіда. Найбільше уваги привертають президентські виборчі кампанії, активізація зовнішньополітичної діяльності США, до якої залучається і сама Канада. Результати опитувань громадської думки час від часу публікуються на шпальтах канадських газет та журналів та їх інтернет-сторінках. Окрім того, канадська преса сама часто є замовником тих чи інших опитувань.

Можна відзначити, що по деяким питанням громадська думка Канади щодо США еволюціонує в

загальних тенденціях світової громадської думки. Коли Сполучені Штати очолювалася Дж. Бушем-молодшим, позитивне ставлення до США зросло у зв'язку з подіями 11 вересня 2001 р. Так само була спочатку підтримана і оголошена війна проти тероризму. Втім, після двох-термінового перебування при владі адміністрації республіканців, позитивне ставлення до США сильно зменшилося по всьому світу. Це яскраво демонструє низка досліджень, присвячених вивченню іміджу США у світі, яка майже щороку проводилася дослідницьким центром *Pew Research Center* у період 2002-2012 рр. Респондентів з Канади в рамках цього проекту опитували у 2002, 2003, 2005, 2007 та 2009 рр. Незважаючи на те, що немає даних за кілька років, можна співвіднести відомості про думку канадців з позицією представників інших народів, яких також опитували у рамках даного дослідження, та виявити спільні тренди.

Можна чітко побачити тенденцію погіршення ставлення до США, яка простежується у більшості країн з початку ХХІ ст. Так, позитивне ставлення до США у канадців зменшилося з 71 % у 1999 р. до 55 % у 2007 р. (для ілюстрації: серед респондентів з Великої Британії, яка вважається найближчим союзником США, відсоток тих, хто схвально оцінював США також істотно зменшився за аналогічний період – від 83 % у 1999 р. до 51 % у 2007 р.)³.

Коли наприкінці завершення другого терміну президентства Дж. Буша-молодшого почалося висування нових кандидатур на президентську посаду, та ще не відбулися партійні праймеріз (тип голосування, в якому обирається один кандидат від партії), канадці віддали перевагу представнику Демократичної партії США. Так, влітку 2007 р. серед канадців було проведено опитування, яке показало, що 36 % респондентів віддали б перевагу Хілларі Клінтон (в цілому, кандидати-демократи набрали 51 % підтримки канадців, а республіканці – лише 17 %)⁴. Як відзначав представник соціологічної компанії, яка проводила опитування, прізвище Клінтон було доволі популярним у Канаді, тому “канадці хотіли б бачити іншого Клінтона у Білому домі”, враховуючи той факт, що Хілларі була популярною як серед канадських консерваторів, так і лібералів.

Після перемоги Барака Обами на праймеріз, популярність американських демократів серед канадців не зменшилася. При цьому, кандидат від Демократичної партії США залишився серед лідерів канадської громадської думки не тільки під час виборчої кампанії 2008 р, а й наступної – 2012 р. Так, згідно опитувань, проведених у 2008 та 2012 рр. 66 % канадських респондентів віддавали перевагу саме Обамі, у той час як прибічників кандидатів від Республіканської партії (2008 р. – Мак-

Кейн, та 2012 р. – Ромні) поменшало: з 14 % до 9 %. При цьому – така тенденція спостерігалася у більшості країн. Як прокоментували представники компанії, яка проводила дані соціологічні опитування: “Обрання Обами у 2008 р. призвело до значного відновлення іміджу Америки у світі, і люди проявляють мало інтересу до змін”⁵.

Отже, можна цілком погодитися з коментарями більшості фахівців, що оцінка США істотно погіршувалася у світі саме через призму ставлення до її лідера, і Канада не була виключенням з цієї тенденції. Так, на питання “Чи довіряєте ви американському президенту (мався на увазі діючий голова держави)?” громадська думка Канади продемонструвала наступні показники: “Так, довіряю” відповіли 59 % респондентів у 2003 р., 40 % у 2005 р., 28 % у 2007 р., 22 % у 2008 р. та 88 % у 2009 р., коли президентом вже було обрано Б. Обаму. Відповідно до скорочення числа тих, хто довіряв американському лідеру часів президентства Дж. Буша-молодшого, зростала кількість тих, хто не довіряв: 39 % у 2003 р., 60 % у 2005 р., 70 % у 2007 р., 71 % у 2008 р. та 9 % у 2009 р.⁶

Аналогічні коливання симпатій та антипатій до США та їх політики простежувалися і в інших вимірах (див. таблицю 1).

Таблиця 1.

Ставлення канадців до США як держави					
	2002	2003	2005	2007	2009
Чи є у вас довіра до американського президента? (Дж. Буш-молодший 2003-2008 р., Б. Обама 2009 р.)					
ак	*	59 %	40 %	28 %	88 %
Ні	-	39 %	60 %	70 %	9 %
Чи ви підтримуєте боротьбу США з тероризмом?					
ак	68 %	68 %	45 %	37 %	59 %
Ні	27 %	26 %	47 %	56 %	34 %
Добре чи погано, що американські ідеї та звичаї поширюються у вашій країні?					
Добре	37 %	40 %	22 %	-	-
Погано	54 %	50 %	67 %	-	-
Подобається вам чи ні американські ідеї про демократію?					
ак	50 %	53 %	37 %	-	-
Ні	40 %	33 %	51 %	-	-
Чи враховують США інтереси вашої країни?					
ак	24 %	28 %	19 %	14 %	32 %
Ні	73 %	70 %	80 %	83 %	66 %

* – опитуваннями за даним питанням не проводилося

Таблиця складена за даними опитування Pew Global Attitudes Project, 2002-2012⁷.

Тим не менш, не зважаючи на велику довіру до Б. Обами та піднесення, пов’язане з його обранням, низхідна тенденція щодо США у Канаді не зникла. Так, при оцінках ефективності роботи керівництва США у 2009 р. схвально відгукнулися 63 % респондентів з Канади, а у 2011 р. на 10 % менше – всього 53 %⁸. Окрім того, згідно з опитуваннями канадського відділення *GlobeScan* у 2011 р. вперше негативні погляди канадців (49 %) щодо впливу США у світі стали переважати над позитивними (40 %)⁹. Втім, як вже згадувалося, під час президентської виборчої кампанії 2012 р. у США переважна більшість канадців віддала перевагу саме Б. Обамі.

Якщо аналізувати канадсько-американські між-державні відносини, то у першу чергу слід звертати увагу на ставлення канадців до питань співпраці у рамках створеної Північноамериканської зони вільної торгівлі (NAFTA). У канадському суспільстві відбувалися великі дискусії щодо підписання угоди про вільну торгівлю з США¹⁰, які не зникли з підписанням та початком їх реалізації.

Громадська думка Канади коливалася від негативних (69 % у 1992 р.) до позитивних (70 % у 2003 р.) оцінок NAFTA¹¹. У вересні 2008 р. 61 % канадських респондентів погоджувалися з пропозицією Б. Обами переглянути угоду, що проголошувалося під час його передвиборчої кампанії¹². Питання перегляду умов угоди про вільну торгівлю залишилося актуальним і у 2012 р. Слід відзначити, що кількість канадців, які підтримують необхідність перегляду угоди істотно не змінилася. Так, у 2008 р., коли згадана проблема потрапила до соціологічних досліджень, 45 % канадських респондентів підтримали це¹³. Згідно з травневим он-лайн-опитуванням 2012 р. таких виявилось 46 %. Останнє опитування, проведене паралельно у США та Канаді, підтвердило тенденцію 2002-2008 р., коли переваги для іншої країни від NAFTA оцінювалися більше, ніж для власної. Так, 46 % канадців вважають, що США отримують більше переваг, 23 % бачать такою Мексику, і лише 8 % саму Канаду. Тим не менш, 54 % респондентів відзначили, що вільна торгівля має позитивний вплив на економіку Канади, 52 % респондентів погодилися з тим, що NAFTA є позитивною для канадських виробників, 50 % – для роботодавців, 46 % для канадських туристів та лише 34 % для канадських працівників¹⁴.

Соціологічні опитування дають нам уявлення не тільки про ставлення канадців до США як держави, їх політики та адміністрації, а й до американського суспільства.

Якщо аналізувати ставлення канадців до американців, а не їх уряду, то можна простежити, що показники, які вимірюють громадську думку, є значною мірою незалежними від оцінок політики США (див. таблицю 2).

Таблиця 2.

Ставлення канадців до американців як народу					
	2002	2003	2005	2007	2009
Як ви ставитесь до американців?					
Позитивно	77	75	66	76	74
Негативно	19	21	30	21	20
Подобається вам чи ні американський спосіб ведення справ (бізнесу)?					
Так	34	37	*	29	-
Ні	56	52	-	59	-
Чи подобається вам американські музика, кіно, телебачення?					
Так	77	76	-	73	-
Ні	17	18	-	19	-
Чи ви захоплюєтесь успіхами США у технологічних та наукових досягненнях?					
Так	76	83	-	74	-
Ні	19	14	-	21	-

Таблиця складена за даними опитування Pew Global Attitudes Project, 2002-2012¹⁵.

Окрім того, деякі соціологічні компанії часто проводять дослідження, в яких порівнюється точка зору канадців та американців щодо низки актуальних в обох суспільствах проблем: економічної співпраці, екології, охорони здоров'я, зміни клімату, ставлення до благодійності, питання імміграції тощо. Такі опитування дають можливість з'ясувати відмінності між цими двома суспільствами, які іноді викликають негативну оцінку щодо свого сусіда.

Не зважаючи на наявність деяких непорозумінь між представниками канадського та американського суспільства, рівень позитивного ставлення до свого сусіда у канадців все ж таки вищий ніж в інших народів Заходу, не говорячи вже про представників інших регіонів світу.

Так, цікаве дослідження було проведено *Pew Research Center* у 2005 р., в якому окрім виявлення ставлення різних народів світу щодо ролі США у міжнародній політиці, оцінювалися й самі американці. У Таблиці 3 наведені основні характеристики, за якими пропонувалося оцінити американців. Як бачимо канадці дали найбільшу оцінку своїм сусідам за характеристикою “жорстокі” – 64 %, та “грубі” – 53 %, тим не менш – визнаючи їх “працьовитими”.

Таблиця 3.

риси	max/к райна	США	Кан ада	min/країна
Працьовиті	89% Франція	85%	77%	64% Польща
Жадібні	70% США	70%	62%	31% Франція
Винахідливі	81% США	81%	76%	53% Іспанія
Жорстокі	64% Канада	49%	64%	33% Польща
Порядні/чесні	63% США	63%	42%	32% Росія
Грубі	53% Канада	35%	53%	12% Німеччина
Аморальні	42% Росія	39%	34%	26% Вел.Британія

Таблиця складена за даними опитування *Pew Global Attitudes Project*, 2005¹⁶.

Окрім того, в рамках цього ж опитування пропонувалося визначити – хто найбільше впливає на зовнішню політику США. На думку канадців – мак-

симально впливають бізнес-корпорації – 33 % респондентів, медіа – 20 %, військові – 12 %, християнські консерватори – 8 %, євреї – 7 %, та найменше – ліберали та рядові американці – по 5 % відповідно¹⁷.

Новою рисою початку ХХІ ст. стало те, що оцінку США та американців громадською думкою Канади, так само як і інших країн, можна дізнатися не тільки з даних соціологічних опитувань. Звичайно, що проведені згідно з відповідними методологіями дослідження дають можливість побачити кількісні характеристики ставлення у суспільстві до того чи іншого явища або події. Але опитувальні анкети не завжди можуть враховувати усі нюанси. Саме тому інформаційні можливості мережі Інтернет можуть істотно доповнювати кількісні характеристики новими деталями. Різноманітність сучасних інтернет-ресурсів дає можливість дослідникам виявляти усю багатоманітність оцінок США громадськістю Канади, та вивчати канадсько-американські відносини у зовсім іншому вимірі¹⁸. Так, навіть поверховий огляд різноманітних блогів, форумів, коментарів у відомих виданнях, відео-матеріалів підтверджує необхідність залучення цього кола матеріалів для деталізації та більш ґрунтовного вивчення канадської громадської думки щодо США. Але це вже має стати об'єктом наступних ґрунтовних досліджень.

Таким чином, якщо охарактеризувати громадську думку Канади щодо США на початку ХХІ ст. то можна відзначити, що вона не відрізняється від загальносвітових трендів: у питаннях, пов'язаних із зовнішньополітичною активністю США, громадськість Канади у першу чергу орієнтується на очільника адміністрації Білого дому. У відповідності до симпатій або антипатій щодо американського президента – так само – позитивно чи негативно оцінювалася й політика США. Втім, оцінка США як держави відрізняється від ставлення канадської громадської думки щодо американців як народу. Згідно із соціологічними опитуваннями, канадці позитивно сприймають своїх сусідів, хоча і відзначають негативні їх риси.

ПОСИЛАННЯ

- ¹ How Muslims and Americans View Each Other [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.worldpublicopinion.org>
- ² Див. наприклад: Пиць С. Деякі канадці вважають американців «хуліганамі» / Софія Пиць [Електронний ресурс] // Високий замок. – 27.01.2003. – Режим доступу: <http://archive.wz.lviv.ua/articles/16566>
- ³ Див. Opinion of the United States. Key Indicators Database 2002-2010 [Electronic resource]. // *Pew Global Attitudes Project* – Mode of access: <http://pewglobal.org>. А також: American Character Gets Mixed Reviews. U.S. Image Up Slightly, But Still Negative. Introduction: 16-Nation Pew Global Attitudes Survey [Electronic resource]. // *Pew Global Attitudes Survey* – Mode of access: <http://pewglobal.org>.
- ⁴ Hillary is Canada's Choice for US President: Surveys [Electronic resource]. // *Canadian Newswire*. – 2007. – June 25. – Mode of access: <http://www.newswire.ca/en/story/154961/hillary-is-canada-s-choice-for-us-president>
- ⁵ Global Poll: Obama Overwhelmingly Preferred to Romney. October 22, 2012 [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.worldpublicopinion.org>.

- ⁶ Див. Confidence in the U.S. President [Electronic resource]. // Pew Global Attitudes Project – Mode of access: <http://www.pewglobal.org>. А також: Crabtree S. U.S. Neighbors Prefer Obama to McCain by 3-to-1 Margin / Steve Crabtree [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.gallup.com/>
- ⁷ Opinion of the United States. Key Indicators Database 2002-2010 [Electronic resource]. // Pew Global Attitudes Project – Mode of access: <http://www.pewglobal.org>.
- ⁸ Global views of U.S. Leadership [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.gallup.com>.
- ⁹ International Views of US Continue to Improve [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.globescan.com>.
- ¹⁰ Див. Бессонова М.М. Основні виміри проблем економічної інтеграції Канади з США (кінець 1980-х – початок 1990-х рр.) // Вісник Східноєвропейського національного університету ім. В.Даля. Науковий журнал. – № 9 (79). – Луганськ, 2004. – С.22-28.
- ¹¹ Див. Бессонова М.М. Посилення антиамериканізму в Канаді як наслідок регіональної інтеграції // Сучасна українська політика. Спецвипуск: “Інтеграційні процеси в сучасному світі: регіональні виміри”. – К. : Вид-во “Центр соціальних комунікацій”, 2012. – С. 68.
- ¹² Crabtree S. U.S. Neighbors Prefer Obama to McCain by 3-to-1 Margin / Steve Crabtree [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.gallup.com>.
- ¹³ English S. Opinion Briefing: North American Free Trade Agreement. Half of Americans say NAFTA has mainly negative effect on the economy / Cynthia English [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.gallup.com>.
- ¹⁴ Americans and Canadians Feel They Have Lost Out with NAFTA [Electronic resource]. – Mode of access: <http://vcu.visioncritical.com>.
- ¹⁵ Opinion of the United States. Key Indicators Database 2002-2010 [Electronic resource]. // Pew Global Attitudes Project – Mode of access: <http://www.pewglobal.org>.
- ¹⁶ American Character Gets Mixed Reviews. U.S. Image Up Slightly, But Still Negative. Introduction: 16-Nation Pew Global Attitudes Survey [Electronic resource].: Pew Global Attitudes Survey – Mode of access: <http://pewglobal.org>.
- ¹⁷ Там само.
- ¹⁸ Див. наприклад: Бессонова М.М. Сучасні канадсько-американські відносини: Інтернет-вимір // Актуальні проблеми міжнародних відносин і зовнішньої політики країн світу : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Луцьк, 13-14 жовтня 2011 р. / за ред. В.В. Лижніка та С.Федонюка. – Луцьк : Волин. Нац.ун-т ім.Лесі Українки, 2011. – С. 172-174., а також Бессонова М.М. Канадсько-американська міжкультурна комунікація наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття // Наукові записки. Серія філологічна. [Матеріали міжнародної науково-практичної конференції “Міжкультурна комунікація: мова – культура – особистість”, Національний університет „Острозька академія” 26-27 квітня 2012 року.] – Острого: Видавництво Національного університету “Острозька академія”. – Вип.25. – 2012. – С. 253-255.

Bessonova M.M. The U.S. in Canadian public opinion at the beginning of 21 century (by the results of the opinion polls)/ Institute of World History, NAS of Ukraine.

Canadian public' attitudes towards the U.S. on the beginning of the 21 century are evaluated in different public opinion polls, which are analyzed in the article. Due to these surveys we can track the main fluctuations of sympathies and antipathies of Canadian opinion, which is closely tied with the attitude towards American presidents and reflects the global trends in this field. Also an interesting observations about the nature of the attitude of Canadians to the nearest neighbor and economic partner can be made by using a variety of online resources. Overall, despite the presence of some negative characteristics that Canadians give to Americans, public opinion of Canada appreciates the U.S.

Keywords: Canada, the USA, public opinion, polls.

Бессонова М.Н. США в общественном мнении Канады в начале ХХІ века (по данным социологических опросов)/ Институт всеобщей истории НАН Украины.

Оценка США канадским общественным мнением в начале ХХІ века отражена в многочисленных социологических опросах, которые собственно и анализируются в статье. Благодаря данным опросов можно отследить колебания симпатий и антипатий общественного мнения Канады, что тесно взаимосвязано с отношением к американским президентам, в чем отражает общемировые тенденции. Также интересные наблюдения о характере отношения канадцев к ближайшему соседу и экономическому партнеру можно сделать пользуясь разнообразными интернет-ресурсами. В целом, несмотря на наличие некоторых отрицательных характеристик, которыми канадцы наделяют американцев, общественное мнение Канады положительно оценивает США.

Ключевые слова: Канада, США, общественное мнение, социологические опросы.

Стаття надійшла до редколегії 20.09.2012

Прийнята до друку 19.10.2012